

דרך הלימוד המהודר לקיום מצות - שיעור 198

תלמוד תורה לבעל הבית שטרוד בפרנסתו

I. מצות לימוד התורה כנגד כולם

(א) אין לך מצוה שהיא שקולה כנגד תלמוד תורה (משנה רפ"ק דפאה וצרייתא קידושין מ: וצמדרש משלי פרק י) שהלימוד מביא לידי מעשה ועוד דעל כל תיבה ותיבה שלומד מקיים תלמוד תורה ועיין בשנות אליהו להגר"א (פאה פ"א - מ"ח) שפירש שזהו הטעם שתלמוד תורה כנגד כולם (ספר חיי משה דף ה) ואמרו חז"ל ויתר הקב"ה על עון ע"ז וג"ע וש"ד ולא ויתר על ביטול תורה (צ"ל קג"ה ד"ה "עת ללמוד")

(ב) כל איש ישראל חייב בתלמוד תורה בין עני בין עשיר ואפילו עני המחזור על הפתחים ואפילו בעל הבית שיש לו בנים חייב לקבוע זמן ביום ובלילה שנאמר והגית בו יומם ולילה (רמב"ם ת"ת ח - ח והשו"ע י"ד רמ"ו - ח) ומצוה מן המובחר שיקבע לו זמן זה בבוקר מיד אחר התפלה ובין מנחה למעריב (שו"ע או"ח קג"ה - ח צ"ל ד"ה "עת ללמוד")

II. סדר הלימוד היותר טוב

(א) חייב אדם לשלש לימודו שליש בתורה שבכתב שליש במשנה ושליש בתלמוד כיצד היה בעל אומנות ועוסק במלאכתו ג' שעות ביום וט' בתורה ג' מהם בתורה שבכתב וכו' במד"א בתחילת לימודו וי"א שמתלמוד בבלי שהוא כלול במקרא במשנה וגמרא יוצא ידי חובתו בשביל הכל וצריך רק ללמוד בגמרא ופוסקים (רמ"א י"ד רמ"ו - ח) ועיין בדרישה וש"ך וט"ז (שס) דאין יוצאים כלל בלימוד גמפ"ת דהא דתנא דבי אליהו כבר כתב השונה הלכות פירוש הלכות פסוקות ורק על מי שלומד ט' שעות ביום ילמד בש"ס לחוד אבל בעלי בתים שאינם לומדים רק ג' או ד' שעות לא ילמדו גמרא לחוד דעיקר הלימוד הלכה פסוקה אולם ברור שאין די בלימוד הפוסקים לחוד וצריך גם תלמוד וראה בברכי יוסף (י"ד רמ"ו - ד) שכתב שלימוד הגמרא ורש"י ותוספות חיוב כהנחת תפילין

(ב) הערוך השלחן (י"ד רמ"ו - סק"ז) הביא הט"ז (סק"ז) בשם הדרישה דבעל הבית שלומד רק איזה שעות ביום טוב יותר שילמד ספרי פוסקים ולא גמרא ובודאי שעל כל איש לידע לידע דיני אורח חיים ומקצת דינים מיו"ד וח"מ ואהע"ז המוכרחים לכל איש אמנם ראינו כי אם כה נאמר להם לא ילמדו כלל כי רצונם רק ללמוד דף גמרא בכל יום ע"כ אין להניאם והלואי יעמדו בזה ע"ש

(ג) ועיין בהקדמה של המ"ב (חלק ח') שכתב דכל מה שהאדם לומד אפילו בקדשים ובטהרות הוא מקיים מ"ע דת"ת מ"מ עיקר לימוד האדם צריך להיות בלימוד המביא לידי מעשה וע"כ אחז"ל (צרכות ח) אוהב ה' שערי ציון מכל משכנות יעקב אוהב ה' שערים המצויינים בהלכה יותר מכל לפ"ז נראה דחלק או"ח הוא היותר מוקדם ללימוד לכל אף שכל ד' חלקי שו"ע הם נצרכים למעשה מ"מ חלק זה הוא מוקדם לכל ורוב אנשים אינם לומדים שו"ע או"ח משום שכבד הדבר מאד לידע ממנו הדין למעשה מפני מתחלקות רוב הדיעות ועומק הענינים (עיין שם צ"מ) וכבר העיד הבעל אורים ותומים בספרו יערת הדבש

כי א"א כלל במציאות שינצל מאיסור שבת אם לא ילמוד כל הדינים על בורים היטיב היטיב (מ"ז ז'הקדמתו לחלק ג')

ד) וכ"כ הקיצור שלחן ערוך (כ"ז - ג) למי שקובע עתים לתורה יעסוק בעתים הללו שהוא קובע ללמוד ההלכות השכיחות לדעת לכל איש ישראל וכ"כ השו"ע הרב (הלכות ת"ת ד - ז) וכ"כ המ"ב (קנ"ה - סק"ט)

ה) עיין בספר קריינא דאגרתא (דף ג) מהגר"י קניבסקי בעל הקהילות יעקב שכתב "בודאי כל ת"ח צריך ומוכרח ללמוד כל חלקי התורה והחלק הנוגע למעשה היינו סדר מועד וברכות חובה יותר יותר ללמוד בעיון והעמקה עד שיהא ראוי להוראה בענינים אלו וזהו עיקר מצות לימוד התורה דצריך שתהא ללמוד ע"מ לעשות ומה שנהגו בישיבות ללמוד המסכתות מנשים ונזיקין בלבד הוא מפני שאותן מסכתות המה מסוגלים יותר לפתוח את הכשרון וכל זה שייך רק לגבי צעירים בערך כחמשה שנים הראשונים אחרי שגמרו ישיבה קטנה אבל כשכבר פיתח כשרונו כהוגן בודאי חובה עליו אז יותר ללמוד ברכות וסדר מועד וחולין ונדה"

ו) מי שאינו מצליח בלימודו יעסוק בתורה עם דרך ארץ ויכול לעסוק במלאכתו כמה שדרוש לו לפרנסת אנשי ביתו ברווח ויקבע לו זמנים מיוחדים לעסוק בתורה (שו"ע הרב הלכות ת"ת פ"ג סעיף ג' ופני יהושע קידושין פ"ג): עיין בשו"ת יחזה דעת (ג - ע"ה)

ז) עיין באג"מ (יו"ד ז - ק"י) שכתב דחייב ללמוד כל התורה וקיום מצות לימוד התורה יש בלימוד הדף היומי שהרי ילמדו במשך ז' שנים הש"ס ולכן הוא ענין גדול מאד

ח) לעולם ילמוד אדם במקום שליבו חפץ (ע"ז י"ט). משמע שצריך ללמוד במקום שנהנה ממנו ושמח בלימודו

ט) בשעת הדחק שהטירדה גדולה ואין לו פנאי ללמוד כלל יכול לצאת ידי חובתו בקריאת שמע שחרית וערבית (רמ"א רמ"ז - א' וש"ך סק"ח)

לבות ההדפסה י"י לרפאלה שלימה לרמולד ארס בת אלישבע ציל בתוך סאר חול' ישראל